

Absolutoria - informace pro studenty

Zadání otázek z odborných předmětů: Student si vylosuje číslo tematického okruhu, o kterém bude v rámci zkoušky pojednávat, a dostane text jeho znění. Při zkoušce by měl prokázat základní znalosti z jednotlivých oborů.

Příprava na zkoušku:

Každý má je 20 minut na přípravu.

K dispozici budou:

Slovník sociální práce

Pedagogický slovník

Bible

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 359/1994 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

Zákon č. 561/ 2004 Sb., Školský zákon

Zákon č. 109/ 2004 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

Vyhláška MŠMT 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Ústní zkouška a její průběh :

Zkouška bude probíhat před komisí, zpravidla v délce 20 ti minut.

Při ní by během prvních deseti měl student ukázat, jak je schopen definovat klíčové pojmy, které se zadaného tématu týkají, alespoň krátce naznačit, jak tématu rozumí z pohledu všech naznačených mezioborových souvislostí. Po té si může zvolit stěžejní obor, úhel pohledu či určitý aspekt nebo aspekty daného tématu, na které se chce ve zbylém čase především zaměřit.

Ve druhých deseti minutách kladou členové komise doplňující otázky, které by měly zpravidla vycházet ze souvislostí naznačených v zadání tématu.

Témata k absolutoriím z odborných předmětů

platná od června 2014

1. Současné pojetí sociální práce v kontextu globálních problémů současného světa

- uvedení do problematiky
- globalizace, chudoba, životní prostředí, uprchlíci, humanitární pomoc, vzdělávání, obchod s lidmi
- definice a pojetí sociální práce, dilemata současné sociální práce a základního práva na vzdělání
- mezinárodní instituce a organizace
- Mezinárodní etický kodex sociálních pracovníků či projekt Světový étos; jejich role, význam a kritika
- pohled církví a vybraných mimokřesťanských náboženství na globální problémy (např. v jejich sociálním učení, v dokumentu *Gaudium et Spes*, v přístupu teologie osvobození)

2. Společnost, stát, sociální problémy a sociální politika

- uvedení do problematiky, základní pojmy
- aktuální sociální problémy
- sociální stát, východiska sociálního státu, sociální politika a její ekonomické souvislosti
- vztah sociální práce a sociální politiky, definování a cíle sociální práce, uschopňování a zmocňování, sociální vyloučení
- příklady sociálního učení církví ve vztahu k sociálním problémům státu a společnosti
- příklady ovlivnění vztahu sociální práce a sociální politiky bud křesťanskou sociální etikou, anebo působením jiných náboženství

3. Místo člověka ve společnosti, pohledy na člověka jako jedince a člena společnosti

- uvedení do problematiky, základní pojmy
- dimenze člověka
- teorie osobnosti a přístupy významné pro sociální práci
- činitelé formující osobnost; pedagogický optimismus, pesimismus a realismus
- přístupy k lidem s postižením, aktuální trendy
- význam základní antropologické otázky pro sociální práci, např. v pohledu na člověka jako na subjekt nebo objekt pomáhajícího vztahu, problémy s tímto pohledem
- lidskoprávní pojem lidské důstojnosti jako fundament Mezinárodního etického kodexu sociálních pracovníků; idea člověka stvořeného k Božímu obrazu a podobnosti

4. Pomáhání, výchova a vzdělávání jako profese

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- základní legislativní rámec jako celková opora pro tyto činnosti
- role a oblasti působení sociálního pracovníka, hodnoty a charakteristiky profese sociální práce
- rozlišení profesního a institucionálního přístupu
- role a oblasti působení speciálního pedagoga
- výchova, vzdělávání, role pedagoga
- charakteristiky pomáhajícího vztahu
- lidskoprávní vzdělávání jako nejvyšší vzdělávací cíl; důsledky takto chápaného pedagogického působení pro porozumění smyslu pomáhání, výchovy a vzdělávání
- Etický kodex sociálních pracovníků ČR; etický význam profesionalizace pomáhající činnosti, etické problémy spojené s pomocí

5. Vývoj profesionálního pomáhání, výchovy a vzdělávání

- uvedení do problematiky, základní pojmy, různá pojetí a různé přístupy
- historický vývoj a koncepční změny v pomáhajících profesích v kontextu sociálních a společenských změn (úroveň poznání, ekonomická situace, hodnoty)
- přístupy k lidem s postižením v historii a dnes, kontext vývoje společnosti a společenských změn
- křesťanské kořeny evropské kultury pomáhání a výchovy, např. v souvislosti s pojmem bližní a způsobilostí se jím stávat; přikázání lásky a další teologickoetické aspekty v biblickém příběhu o milosrdném Samařanovi (Lk 10,25-37)
- některé filosofické aspekty výchovy a vzdělání

6. Lidská práva a pomáhající profese

- uvedení do problematiky, vymezení lidských práv, jejich základ a věcný původ, kategorie historie, základní dokumenty, instituce
- lidská práva a sociální práce, právo na pomoc a omezování osobních práv, právo na volbu a zodpovědnost, hodnoty sociální práce
- právo na vzdělávání, povinná školní docházka, historické souvislosti
- vyrovnané příležitosti osob s postižením, související dokumenty, hnutí sebeobhájců
- teologickoetické aspekty pojetí sociální práce jako lidskoprávní profese
- přínos profesní etiky pro volbu vhodného způsobu pomáhání s ohledem na lidská práva

7. Aktuální institucionální a legislativní rámec pro profesionální pomáhání, vzdělávání a výchovu v ČR

- uvedení do problematiky, vymezení pojmů
- sociální správa, systém sociální ochrany obyvatel ČR, příslušné instituce
- zákon o sociálních službách a další související legislativa
- výchovně vzdělávací systém v ČR, Školský zákon z roku 2004
- legislativa související se vzděláváním osob se speciálními vzdělávacími potřebami
- sociální, pedagogicko psychologické a speciálně pedagogické poradenství, síť poradenských služeb v sociální, školské a zdravotní oblasti
- slovo Dekalogu „Nevydáš křivého svědectví proti bližnímu svému“
- filosofický základ legislativního ukotvení zásad profesionálního pomáhání (např. Kant); význam a vztah pojmů legální a legitimní v kontextu profese

8. Poznávání člověka a jeho světa

- uvedení do problematiky, základní pojmy
- sociální diagnóza, mapování klientova světa, zjišťování jeho potřeb, metody a prostředky
- pedagogická diagnostika

- mezinárodní klasifikace disability/postižení IDH 1980/IAP1998/ICF 2001, pojetí postižení a vztah autonomie a inkluze dle Úmluvy o právech osob s postižením
- sociální výzkum a jeho specifika
- použití metody apofatické a katafatické teologie pro poznávání člověka
- svět člověka, jeho vymezení a způsob utváření; rozdíl mezi věděním a míněním a jeho význam pro poznávání člověka

9. Metody, způsoby a prostředky pro pomáhání, vzdělávání a výchovu

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- metody sociální práce
- vzdělávací a výchovné metody a prostředky
- metody speciální pedagogiky
  - příklady metod či způsobů, jakými církve realizují svá poslání v oblasti pomáhání, vzdělání a výchovy
- pojetí, význam a způsob utváření svědomí (v obecné a teologické etice) v procesu vzdělání a výchovy, popř. jiné filosofické či teologické předpoklady pedagogického působení

10. Rodina

- definice rodiny, aktuální pohledy na rodinu a její funkce
- rodina jako skupina, rodina jako systém, dynamika a struktura rodiny
- rodinná politika, sociální práce s rodinou, sociální služby pro rodiny
- rodinné výchovné styly
- příklady pojetí rodiny v Bibli, křesťanství, křesťanské sociální etice či v dokumentech a učeních církví
- význam osobního vztahu a způsob jeho uplatnění v rodině z pohledu filosoficko-etického i právního

11. Rodina a náročné situace

- uvedení do problematiky
- příklady náročných situací
- sociální práce s rodinami, rodiny s mnohočetnými problémy, sociální služby pro rodiny
- spolupráce rodiny a školy, individuální výchovný plán (smlouva s rodiči)
- dítě s postižením v rodině, podpora rodiny s dítětem s postižením, raná péče
- souvislost slova Dekalogu „Cti otce a matku svou, abys...“ s tématem
- některé etické problémy spojené s nedostatečně funkční rodinou

12. Dítě a jeho práva

- uvedení do problematiky
- Úmluva o právech dítěte
- ochrana a naplňování práv dětí, sociálně právní ochrana dětí v ČR, pojetí a legislativní zakotvení
- vztah základních životních potřeb dítěte, jeho práv a odpovídajících služeb
- práva dítěte jako lidská práva zvláště zranitelné skupiny; základní principy a kategorie práv dítěte; konkrétní příklady porušování a příklady sociálně nežádoucích jevů v Úmluvě o právech dítěte
- eticky významné principy, ohledy či teorie, které se mohou zvláště dotýkat sociální práce s dítětem

13. Dítě, výchova a vzdělávání

- uvedení do problematiky
- vzdělávací politika.
- práva dítěte a vzdělávání
- aktuální trendy v oblasti výchovy a vzdělávání, význam alternativních pedagogických směrů
- kurikulum, rámcový a školní vzdělávací program
- výchova a vzdělávání dětí se specifickými vzdělávacími potřebami
- pojetí a možnosti sociální pomoci, programy a služby pro děti a rodiny s dětmi
- význam etické výchovy v pluralitní společnosti
- ctnosti a dobré jednání v etice jako (filosofické) předpoklady výchovy

14. Dítě ohrožené v rodině

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- příklady ohrožujících situací
- syndrom týraného a sexuálně zneužívaného dítěte
- opatření v rámci sociálně právní ochrany dětí, sociální práce s rodinou
- prevence a preventivní programy
- náhradní rodinná péče, náhradní výchovná péče
- aspekty teologickoetického posouzení komerčních a nekomerčních forem sexuálního zneužívání dítěte; zdůvodnění etické a právní nepřijatelnosti takového jednání
- další příklady eticky problematických aspektů ohrožení dítěte rodinou a jejich zdůvodnění

15. Dítě ohrožené společností

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů

- příklady sociálních situací a sociálně negativních jevů
- sociální kuratela
- sociální prevence, terénní sociální práce a nízkoprahové služby
- možnosti prevence ve škole, preventivní programy, školní psycholog
- zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy
- cíle, etická specifika a dilemata práce s ohroženou mládeží, např. ohrožení plynoucí z náboženského extremismu (fundamentalismu, fanatismu, sektářství, netolerance)

16. Dětský a mladistvý delikvent

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- kriminalita nezletilých a mladistvých, trestní zodpovědnost
- zacházení s dětským delikventem
- zacházení s mladistvým pachatelem trestné činnosti
- psychosociální faktory kriminality mládeže a její prevence
- výchovné přístupy
- účel trestu dle Úmluvy o právech dítěte a jiná pojetí trestu, zejména ve vztahu k dětem
- specifika a příklady pastorační práce s mladistvými v dějinách nebo v současnosti

17. Člověk a tělesný handicap

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- charakteristiky a klasifikace tělesného handicapu
- specifické potřeby, zdroje a jejich zjišťování
- komprehenzivní rehabilitace
- sociální zabezpečení, sociální služby a specifika sociální práce
- lidská práva osob s disabilitou/postižením, základní principy, vztah autonomie a sociální inkluze
- význam pojmů podstata člověka a osoba s ohledem na tělesný handicap

18. Člověk a mentální handicap

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- charakteristiky a klasifikace mentálního handicapu
- specifické potřeby, zdroje a jejich zjišťování
- komprehenzivní rehabilitace
- sociální zabezpečení, sociální služby a specifika sociální práce

- lidská práva osob s disabilitou/postižením (základní principy, vztah autonomie a sociální inkluze)
- problematické prvky duševní nemoci, chápané jako projev strukturálního nátlaku (např. Foucault) a jeho možná řešení

19. Člověk a zrakový handicap

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- charakteristiky a klasifikace zrakového handicapu
- specifické potřeby, zdroje a jejich zjišťování
- komprehenzivní rehabilitace
- sociální zabezpečení, sociální služby a specifika sociální práce
- interpretace ilustrativního biblického příběhu Uzdravení slepého od narození (Jan 9)
- smyslové poznání a rozumové poznání a jejich odlišná spolehlivost v přístupech vybraných filosofů (např. Platón, Descartes, Kant); souvislosti se zrakovým handicapem

20. Člověk a handicap v komunikaci

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- charakteristiky a klasifikace handicapu v komunikaci
- specifické potřeby, zdroje a jejich zjišťování
- komprehezivní rehabilitace
- sociální zabezpečení, sociální služby a specifika sociální práce
- příklady působení církevních organizací a společenství usilujících o začlenění lidí se sníženou schopností komunikace; inspirace v komunikaci Boha Stvořitele a člověka, vyjádřenou skrze pojmy zjevení, víra, spása, hřích a pod.
- význam komunikace pro stanovení eticky žádoucího jednání, např. při strategickém a komunikativním jednání (Habermas); alternativní nejazykové formy komunikace, např. význam personálního vztahu (M. Buber, G. Marcel)

21. Sociálně patologické jevy, rizikové chování

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- druhy a příčiny sociálně patologických jevů
- poruchy osobnosti, poruchy chování, diferenciatní diagnostika
- preventivní programy na školách, jejich cíle a metody
- sociální prevence, programy, aktivity, specializované instituce a profese, služby sociální prevence (z. č. 108/2006 Sb.)
- sektářství jako případ sociální patologie

- potrat jako sociálně patologický jev; teologickoetickoprávní aspekty ukončení těhotenství
- etické problémy spojené s výrazem „patologie“ (např. v návaznosti na myšlenky některého z myslitelů (např. Kierkegaard, Foucault, Lévinas)

22. Pachatelé, trest, oběti

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- trestní řízení, trest odnětí svobody, alternativní tresty a opatření, trest smrti
- primární, sekundární a terciární viktimizace
- pomoc obětem trestných činů
- specializované profese a instituce, sociální služby
- výchova k právnímu vědomí
- násilný trestný čin, vina, trauma
- ilustrativní biblický příběh (např. Lk 15,11-32 O dvou ztracených synech a milosrdném otci) a jeho význam pro pojmy obrácení, odpuštění či smíření
- různá pojetí viny z pohledu vybraného myslitele (např. Jaspers)

23. Závislosti

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- druhy, příčiny, prevence závislostí
- dimenze závislosti, průběh závislosti
- ucelený systém péče o osoby se závislostmi
- příklad etického či teologicko-etického zdůvodnění problematičnosti závislostí
- vybraný etický problém spojený se sociální prací pro lidi se závislostmi

24. Etnické menšiny, multikulturalita, rasismus

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- xenofobie a intolerance, rasismus, rasové násilí, rasová diskriminace
- postoje a přístupy k menšinám
- situace národnostních menšin v ČR
- antiopresivní přístupy
- multikulturní výchova a výchova k toleranci
- komunitní sociální práce
- v souvislosti s lidskými právy odůvodněte, proč jsou xenofobie, intolerance, rasismus, rasové násilí a rasová diskriminace hodnoceny etickoprávně jako nesprávné a nespravedlivé

- příklady přístupu k přistěhovalcům z nábožensky vyhraněných oblastí; modely mezináboženských vztahů (např. exklusivismus, inklusivismus, pluralismus, dialog)

25. Sociální vyloučení, rizika, příčiny

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- sociální vyloučení a příčiny, sociálně vyloučené lokality
- antiopresivní přístupy
- související legislativa, opatření, služby, programy
- sociální začleňování a komunitní sociální práce, instituce a organizace
- sociální i náboženské vyloučení stigmatizovaných v Bibli, Ježíšovsky přístup, interpretace ilustrativního biblického příběhu v souvislosti se zájmem o sociálně vyloučené (např. nemocní, tzv. hříšní)
- příklady etických problémů spojených se sociálním vyloučením na základě étosu většinové společnosti; vztah pojmů náboženství, kultura a rasa v antropologii

26. Stárnutí a stáří

- uvedení do problematiky, vymezení základních pojmů
- postavení a význam seniorů ve společnosti, postoje společnosti ke stárnutí a seniorům, předsudky a stereotypy, násilí na seniorech
- související dokumenty, opatření, programy
- sociální zabezpečení, důchodová politika, aktuální trendy a problémy
- specifika sociální práce a sociální služby ve prospěch seniorů
- cíle, specifika a možnosti vzdělávání seniorů
- příklady a specifika pastoračního doprovázení seniorů
- **problematika lidských práv seniorů;** příklad etického problému v práci se seniory

27. Nemoc, umírání a smrt

- Sociální práce a sociální služby ve zdravotnictví, legislativní zakotvení
- zdravotní politika, politika životního prostředí
- výchova ke zdravému životnímu stylu, tělesná a zdravotní výchova
- **problematika lidsky důstojného utváření života nevléčitelně nemocných a umírajících**
- **vysvětlení základních pojmů a jejich uplatnění v teologické etice s ohledem na lidská práva; nevléčitelně nemocný, terminální fáze života, doprovázení umírajících a jejich rodin, nezahájení a ukončení marné léčby či rezignace na ni; asistované suicidium; eutanázie; paliativní péče; předem vyslovené přání pacienta**
- výklad některého novozákonního příběhu o uzdravení (např. hluchoněmého, malomocného, ochrnutého apod.)

28. Člověk a nezaměstnanost

- úvod do problematiky, definování základních pojmů, rizikové skupiny
- politika zaměstnanosti
- psychosociální dopady nezaměstnanosti, rovné příležitosti na trhu práce, podpora zaměstnavatelnosti – programy, služby
- pracovní výchova
- možnosti a podpora zaměstnávání osob s postižením
- lidská práce a nezaměstnanost z pohledu křesťanské sociální etiky (biblická svědectví, sociální učení církve)
- význam práce ve vztahu k podstatě člověka (např. Feuerbach, Hegel, Marx, Sartre); přínosy pro hlubší pochopení profese, povolání a nezaměstnanosti